

xii. 6.802 - 1942. juun. 16. - i. t. allamõeld-i - jbr. s. mk. j. post
6882 - " septbr. 10. - japhite. s. mk. j. post - rylts.

ADAT-ÉRTÉKELÉSI ÉS ÉRTÉKELŐI
JOG-ESZAKTUDÓS INTÉZMÉNY

30- 1942 / 1943

Évk: 1942 évi sept. hold.

Érték:

Érték:

Bizálatra bízandók:

Dr. Fontagy János

Flachbath János

professzor munk. munk.

Debrecen 1942. sept. 10-én.

Dr. Fontagy János
e. i. deházi

Teljesítette arra, hogy a forrásmunkákban feltüntetett
helyeken a fentebb megnevezett kutatók munkásságát
saját forrásait, amihez hozzájárult a munkásságát
saját munkásságával.

Debrecen, 1942. szept. 14. Dr. Fontagy János

következtetés.
M. János

Az első bíráló véleményébe azonnal is írtam
visszajelzést, mert az érdeklődésben súlyos helyesírási hibák is elő-
fordultak. /l. pld. 50 l./

Debrecen, 1942. szeptember 16

Jelenaranyos

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KÖZIGAZGATÁS SZERVEZETE

és

MUNKÁJA A FELSZABADULÁS UTÁN.

doktori értekezése:

O R O S Z K Á L M Á N

jogszigorlónak

a közigazgatási jog tárgyköréből.

Debrecen

1942.

A 2370

FORRÁSMŰVEK :

1./ Közigazgatásunk nemzetközi kapcsolatai

Szerkesztette: Mártonffy Károly

Budapest.1941.

2./ Az 1939.és 1940.évi Törvények Gyűjtemé-

nye.Budapest.1939.-1940.

3./ Magyarországi Rendeletek Gyűjteménye

1919 -1939.III. kötet.Budapest.1941.

1939 kora tavaszán a Felvidék déli és délkeleti sávjának a Csonkaházához való visszatérése után alig pár hónappal elhangzott a Legfőbb Hadur hadparancsa: Előre az Északkeleti Kárpátokig, az ezeréves történelmi határokig!"

A Kormányzó parancsát teljesítve hadrakelt a honvédség, hogy tüneményes gyorsasággal karddal szerezze vissza azt a földet, amely ezer éven át mindig csak magyar volt.-

Ezt a huszéves cseh megszállást átélte területrészt, amelyet 1939 márciusában

hódítottak vissza hős csapataink, ujabban a köztudatban alakult és jogéletünkben meghonosodott elnevezés szerint Kárpátaljának neveznek. Ez az elnevezés még a cseh megszállás alatti időből származik, mivel ezt a területrészt a csehek Podkarpatsky Rus-nak hívták, ami Kárpátaljai Oroszországot jelent.-

Kárpátalja visszahódítása után ezen a területen több mint három hónapig tartó katonai közigazgatás lépett életbe. Ennek a feladata kettősirányú volt: egyfelől a rendcsinálás, másfelől a későbbi jogi rendezés előkészítése.

Közvetlenül a visszahódítás előtt Kárpátalján nem lehetett közbiztonságról beszélni.

Köztudomásu, hogy a felszabadulást megelőző időszakban ezen a területen anarchikus állapotok uralkodtak. Elég csak az ukrán szicsbandák és a cseh sorkatonaság közötti kisebb harcokra gondolnunk. A közállapotok zavartságát csak fokozták a közellátási nehézségek. A szokatlanul szigorú tél után az élelmezési cikkekben különben is állandó behozatalra szoruló vidék nagyrészt teljesen ellátatlan volt és a lakosság a szó igazi értelmében éhezett. A rendcsinálás nehéz munkája mellett a katonai közigazgatásnak gondoskodnia kellett arról, hogy nem csupán a nyugalmat, az élet - és vagyonbiztonságot állítsa helyre ezen a terü-

leten, hanem a lakosságnak azonnal siessen segítségére a közlelmezésről és a közellátásról való gondoskodás tekintetében.

...és alig, hogy visszatért a Kárpátalja, hosszú vonatsorok indultak a magyar Alföldről a kárpátaljai hegyvidék felé, hogy vigyék a Csonkaország lakosságának nagymennyiségű s jó szívvel adott ajándékait, gabonát, zsirt, olajat stb. és a tulnyomólag rutén lakosság más nélkülözhetetlen népelelmezési cikkeit.

A katonai közigazgatás eredményes munkáját 1939 júliusának első harmadában a polgári közigazgatás váltotta fel, miután az országgyűlés az 1939: VI.t.c.-el a visszatért kárpát-

aljai területeknek az országgal való egyesítését törvénybe iktatta. E törvénycikk 1. §.-a értelmében a "magyar törvényhozás jóváhagyáson tudomásul veszi azokat az intézkedéseket, amelyeket a magyar királyi kormány az 1939 év március havában a Kárpátalja birtokbavétele végett tett A birtokbavett területeket a magyar törvényhozás a magyar állam területéhez visszacsatolja." Ugyanezen törvénycikk 6. §.-a utasítja a m.kir. miniszterelnököt, hogy "Kárpátalja önkormányzatának szabályozásáról külön törvényjavaslatot terjesszen az országgyűlés elé." A jelenlegi kárpátaljai jogi rendezés fő forrását ké-

pezi az előbb idézett törvénycikk 7.§.-a:"
Felhatalmaztatik a minisztérium, hogy a Kár-
pátaljai területekre vonatkozólag a törvény-
hozás további rendelkezésig megtehesse mind-
azokat a rendelkezéseket, amelyek a kárpát-
aljai területek közigazgatásának, törvénykeze-
sének, közgazdaságának és általában egész jog-
rendszerének az ország fennálló jogrendszeré-
be beillesztése, illetőleg ezzel összhangbaho-
zata végett szükségesek."

Ezen törvénycikk még azt a további szé-
leskörű felhatalmazást is megadja és egyszer-
smind kötelességévé teszi is a kormánynak, hogy
az előbb említett rendelkezéseket még abban az

esetben is megteheti, ha azok különben a törvényhozás hatáskörébe tartoznának.

A Kárpátalján jelenleg érvényben és hatályban lévő jogi szabályozás forrását találjuk tehát az 1939: VI.t.c. 7.§.-ában, amelynek felhatalmazása folytán adta ki a m.kir. minisztérium 6200/1939.M.E. számú rendeletét a Magyar Szent Koronához visszatért Kárpátaljai terület közigazgatásának ideiglenes rendezése címmel, amelyet kiegészítéskép követett az 520/1940.M.E. számú rendelet.

A kormány a visszatért Kárpátaljai terület közigazgatására vonatkozóan addig is, amíg ezt a kérdést a Kárpátalja önkormányzatá-

val kapcsolatban törvény nem rendezi, szervezet és hatáskör tekintetében a következő intézkedéseket hozta:

A Kárpátalja legnagyobb városában Ungváron Kormányzói Biztosságot állított fel, amelynek az élén, mint a végrehajtó hatalom képviselője a miniszterelnök előterjesztésére a Kormányzó által visszavonásig kinevezett Kormányzói Biztos áll, aki miniszteri rangban van. A kormányzói biztos hatásköre körülbelül olyan mint a főispáné: megilletik mindama jogok, amelyeket jogszabályaink a főispán hatáskörébe utalnak. Hatásköre azonban a főispán hatáskörénél sokkal tágabb, mivel a Kárpátalján ő gya-

korolja a vármegyei törvényhatóságokat megillető szabályrendelet alkotási jogkört a jogszabályok szerint, azonkívül az ő hatáskörébe tartozik a tanügyi, közigazgatási és iskola ügyekben mindazoknak a tennivalóknak az ellátása, amelyekben a jogszabályok szerint a tankerületi kir. főigazgató jár el.-A kormányzó biztosnak a főispánnál szélesebb jogkörét mutatja az is, hogy a községi/kör/ jegyzőknek a kinevezése szintén az ő jogát képezi. Jelen tős szerepe van a kormányzó biztosnak a Kárpátaljai terület gazdasági életének egységes irányítása tekintetében is. Így pl. az 520/1940 M.E. számú rendelet értelmében a Kárpátaljai

területen a mezőgazdaság előmozdítása végett szükséges intézkedések megétele a földművelésügyi miniszter irányítása mellett a kormányzói biztos hatáskörébe tartoznak. Más példa: A Kormányzói biztos gyakorolja az erdőbirtokossági társulatokkal szemben az erdő törvény /1935: IV. t.c./ alapján megillető felügyeleti jogkört.

A kormányzói biztos mellett ugyancsak a miniszterelnök előterjesztésére s az államfő által kinevezett és miniszteri rangban lévő főtanácsadó működik. Tevékenysége tájékoztató jellegű, mivel a Kárpátaljai területtel kapcsolatos általános kérdésekben a Kormányzói

biztost annak működésében tájékoztatja. A főtanácsadó az elnöke annak a 8 tagból álló bizottságnak, amely véleményező és indítványozó szervként működik. E bizottság tagjait a miniszterelnök nevezi ki. A bizottság üléseit a szükségnek megfelelően tartja s az ülések összehívása a főtanácsadó, mint elnök feladata. A kormányzói biztost megilleti az a jog, hogy a bizottság tárgyalásaiban bármikor részt vehet.

A kárpátaljai közigazgatás ideiglenes szervezetében az általános hazai rendszertől való fő eltérése a végrehajtóhatalomnak a főispán helyett a kormányzói biztos általi képviselés.

selete mellett a vármegyei autonómia elhagyásában mutatkozik. Nincs ugyanis megyei törvényhatóság, szükségképen gondoskodni kellett valamilyen középfoku hatóság beállításáról. A kárpátaljai terület gazdaság - és közlekedéspolitikai szempontból három közigazgatási kirendeltségre osztatott fel, melyek székhelyét és működési területét a Belügyminiszter állapította meg. A három kirendeltség: 1./ az ungi közigazgatási kirendeltség Ungvár, 2./ a beregi Munkács és 3./ a máramarosi Huszt székhellyel.

Mindenegyik közigazgatási kirendeltség élén a Belügyminiszter által kinevezett ugyne-

vezett kirendeltségvezető áll. Helyettesét az u.n. kirendeltségvezetőhelyettest is a Belügyminiszter nevezi ki. Tekintettel arra, hogy a kárpátaljai közigazgatás szervezete ideiglenes jellegű, ezért minden egyes ide kinevezett tisztviselő állása ideiglenes és bármikor visszavonható. Ennélfogva a közigazgatási kirendeltségvezető és helyettese kinevezése is. Ők mindketten hivatalba lépésük előtt a kormányzói biztos kezébe teszik le a hivatali esküt. A kirendeltségvezető fölött közvetlenül a kormányzói biztos áll. A közigazgatási kirendeltségvezetőjének az állása az alispán, helyettesének az állása

pedig a vármegyei főjegyző állásával esik egy tekintet alá.

A kormányrendelet a közigazgatási kirendeltség vezetőjének hatáskörét az alispán hatáskörénél tágabb hatáskörben állapította meg. Ugyanis e rendelet értelmében a közigazgatási kirendeltség-vezetőjének a hatósági jogát illetik működési területén az alábbi ügyek, amelyek jogszabályaink:

- a./ az alispánnak,
- b./ a törvényhatósági kisgyűlésnek,
- c./ a közigazgatási bizottság alakulatainak az adóügyi bizottság kivételével,

d./ a kir. tanfelügyelőnek a hatáskörébe utalnak.

A közigazgatási kirendeltség vezetője jogosult azon vagyontárgyak használatára tekintetében határozni, amelyek felett a rendelkezési jogot a volt csehszlovák járási autonómia gyakorolta.-

A kormányzói biztos mellett a hivatalos ügyeket és tennivalókat a belügy és pénzügyminisztérium, továbbá a vallás- és közoktatásügyi minisztérium fogalmazási tisztviselőinek státusába tartozó személyek, valamint a belügyminisztérium lét-

számába tartozó tisztviselők végzik.

A közigazgatási kirendeltség vezetője mellett a vármegyében azonos munkakörrel, de más elnevezéssel működő tisztviselőket találunk.-A kirendeltségvezető az ügyeket kinevezett előadókkal és közigazgatási gyakornokokkal, valamint megfelelő számú segéd- és kezelő személyzettel intézi.- Az előadók állása a vármegyei II.-od főjegyző, illetőleg aljegyző állásának, a közigazgatási gyakornokoké ~~és~~ a vármegyei közigazgatási gyakornokok állásának, a segéd és kezelő személyzeti állásainak ^{pedig ugyanízek} felel meg és esik azokkal egy tekintet alá.

A törvényhatósági tisztifőügyészt itt jogügyi előadónak hívják, akit a többi előadóval együtt a Belügyminiszter nevez ki.

Minden egyes közigazgatási kirendeltség mellett a gyámhatóságot elsőfoku jogkörrel a közigazgatási kirendeltség működési területén felállított gyámhatóságok: Árvaszékek gyakorolják. Ezeknek szervezete azonos a törvényhatósági árvaszékek szervezetével.

A járási és községi közigazgatás szervezete lényegében nem mutat fel nagyobb változást a kárpátaljai területen. A járás élén itt is változatlan hatáskörrel áll a főszolgabíró. A járási, valamint a körjegyzői beosz-

tást a Belügyminiszter állapította meg.-

A főszolgabirákat, árvaszéki elnököket és ülnököket szintén a Belügyminiszter nevezi ki.-A többi tisztviselőket pedig a kormányzói biztos.

Mint előbb már említettem a községi szervezetben lényeges változás nem történt. A változás, ami végbement, az a községek autonóm szerveinek az alakulásában figyelhető meg.-A főszolgabíró nevezi ki, ugyanis a községi képviselő-testület tagjait és a községi előljáróság nem-tisztviselő tagjait. A községi/kör/ orvos kinevezése a Belügyminiszter, a vezető és kör-jegyzők kinevezése

Nely teleus, de elleuiondo is G
M. kapori ^{halyas} Tirtant agay megailaps
Jassal, mag la kor - is mojosas 109/
Zinet, la morio aygo bogis, mago
Ri

a főszolgabíró jogkörét képezi.

A Kárpátaljai területen a 6.200/1939. M.E. számú rendeletben nyert felhatalmazás alapján a Belügyminiszter a községi és egyéb helyneveket az 1898: IV. t.c. -ben meghatározott szabályok mellőzésével állapította meg. Míg a most idézett törvénycikk értelmében " minden községnek csak egy hivatalos neve lehet" addig a Belügyminiszter a nyert felhatalmazás alapján ha a község hivatalos nevét magyar és magyarorosz nyelven állapította meg, a kétnyelvű elnevezést együttesen kell használni./Mivel itt a látszat az, hogy a miniszteri, illetve kormányrendelet változ-

tatja meg a magasabbrendű jogforrást, a törvényt, szükségesnek tartom megismételni, hogy a 6.200/1939.M.E. sz.rendeletet a kormány az 1939: VI. t.c. mint kerettörvény felhatalmazása alapján bocsátotta ki.-

Az egész Kárpátaljai területen az állam-
biztonsági, különösen az idegenrendészeti fel-
adatoknak a m.kir. rendőrség keretében való
ellátásáról a 6210/1939 M.E. rendelet alapján
a határvidéki m.kir. rendőrkapitányság és az
ez alá tartozó határvidéki m.kir. rendőri
kirendeltségek gondoskodnak.-A határvidéki
m.kir. rendőri kirendeltségek a hatáskörük-
be utalt tennivalók ellátásában a rendőrha-

salan " ⁶million ~~of~~ ?

1000

tósági jogkört állandóan gyakorolják, de a határvidéki m.kir. rendőrkapitányság közvetlen ellenőrzése, felügyelete és irányítása alatt állnak.-A határvidéki m.kir. rendőrkapitányság és a kirendeltségek vezetői, mint I. foku rendőrhatóságok hatáskörébe a következő ügyek tartoznak;

1./ az 5.645/1923.B.M. sz. rendeletben foglalt összes tennivalók ellátása.-

2./ az 5.112/1914.B.M. sz. rendelet szerint határoznak az állambiztonság szempontjából aggályos személyek kitiltása ügyében.-

3./ A községi előljáróságok által kiállított utlevéllapok, láttamozása.-

z. *Flur?*

4./ az 1939: II. t.c.-ben - a/ kivándorlással kapcsolatban / és ennek végrehajtása tekintetében kiadott rendeletekben foglaltak megtartását.

5./ Az állambiztonsága és a társadalmi rend ellen irányuló bűncselekmények elhárítása és felderítése.-

Az itt felsorolt 1-4 alatti ügyekben a rendőri büntetőbiráskodást I. fokon gyakorolják.

A tanügyi közigazgatással kapcsolatban amint már előbb említettem a szervezet tekintetében is a hazai rendszertől eltérő változás, hogy a tankerületi főigazgató

11
Forschiellen! A fons minima 60. lapsum ex
uteluscu non magna

tulajdonképpen maga a kormányzói biztos, míg a tanfelügyelők a kirendeltségi vezetők.

A pénzügyi szakigazgatásban a következő változások figyelhetők meg:

A.6.400/1939 M.E. számú rendelet a Kárpátalján ugynevezett "Pénzügyi bizottságot" szervez, ennek összetétele: hat rendes és két póttag. Előbbiek: pénzügyigazgató, vagy helyettese, a közigazgatási kirendeltség vezetője vagy helyettese, a jogügyi előadó. Elnökét a rendes tagok közül a kormányzói biztos nevezi ki a pénzügyigazgatóságnak a Kárpátalján lakó adózók közül három rendes és két póttaggal együtt.

A foras muina 610. Oda laroi a Ridesolek
Melytem hayna & abawal Mirross rez!
Q purnatour vadetieck esan efen a muzul
feleriet hup efen mino thieson

Ez a bizottság a törvényhatóságoknál a közigazgatási bizottság adóügyi bizottságának felel meg.-

A kárpátaljai pénzügyi közigazgatás szervezetében másik nagy változást alkot az adófelszólamlási bizottság összetétele.- A jogszabályok értelmében törvényhatósági választás alá kerülő egy rendes és egy pótagját az adófizetők közül, négy rendes és négy pótagját pedig az érdekképviseltek jelölése után a kormányzói biztos nevezi ki.

A földművelésügyi igazgatás a kárpátaljai területre nézve az 520/1942. számú

M.E. rendelet szabályozza. Mint az előbb is említettem a kormányzói biztosnak jelentős szerepe van ennek a területnek gazdasági életére vonatkozó egységes irányításában. A cél támogatásának érdekében állította fel a Földmivvelésügyi miniszter minisztériumának ungvári kirendeltségét, amely ebben az ügykörben a kormányzói biztosnak van alávetve.-Az ungvári földmivvelésügyi minisztériumi kirendeltség felállítását a gyorsabb ügy intézést biztosítja. A 6.200/1939. M.E. számú rendelet a közigazgatási szervezeten kívül más fontos rendelkezések is tartalmaz. Így megállapítja a Kárpátaljai területen az

állam hivatalos nyelvét, előírja külön hivatalos-laplétesítését, szól a kisebbségi nyelvhasználatról, rendelkezést foglal magában a hatósági fokozattal kapcsolatban, továbbá a tisztviselők alkalmazása tekintében, végül a község háztartására vonatkozó intézkedéseket tartalmaz. Utolsó fejezetének címe: "Vegyes rendelkezések."

Kimondja a rendelet, hogy a kárpátaljai területen az állam hivatalos nyelve a magyar és magyarorosz, azaz a rutén nyelv. A törvényeket magyarorosz nyelven is ki kell adni hiteles fordításban.

A külön hivatalos lap kiadását a rendelet a Kormányzói biztos feladatává tette.-Igy jött létre a " Kárpátaljai Közlöny",

amely hasábosan két nyelven jelenik meg hetenként. A külön kétnyelvű hivataloslap létesítése szükségessé tette Ungváron külön állami nyomda felállítását.-Itt készültek az összes rutén nyelvű hivatalos nyomtatványok, rutén tankönyvek, a kárpátaljai speciális rutén tájnyelvekre való különös tekintettel szerkesztett magyarorosz nyelvtan.stb.

Igen nagy jelentőségű a rendeleteknek az a része, amely a kisebbségi nyelvhasználattal kapcsolatosan tartalmaz rendelkezéseket.- Kárpátalja lakosai az ezen a területen működő állami és önkormányzati hatóságokhoz, valamint az összes minisztériumokhoz magyarorosz nyelven is fordulhatnak és ebben az esetben részükre a választ ezen a nyelven kell megadni.-

A hatósági fokozatokkal kapcsolatos rendel-

kezések Kárpátalja speciális közigazgatási szervezetéből adódnak. A rendelet idevonatkozó rendelkezése értelmében azokban a közigazgatási ügyekben, amelyekben elsőfokon a községi előljáróság, a községi képviselőtestület, a főszolgabíró, vagy árvaszék határozott, másodfokon a közigazgatási kirendeltség vezetője határoz.

Azokban az ügyekben, amelyekben első, vagy másodfokon a közigazgatási kirendeltség vezetője, vagy elsőfokon a kormányzói biztos járt el az ügy tárgya szerint illetékes miniszter határoz.-

A tisztviselők alkalmazásával kapcsolatban lényegében már előzőleg tettem említést.-Érdekes a rendeletnek az a szükségszerű rendelkezése idevonatkozólag, hogy a kárpátaljai területen a fogalmazói, tisztviselői, állásokra olyan személyek

is kinevezhető, akiknek az illető állásra megállapított elméleti képesítése megvan, de gyakorlati közigazgatási vizsgát nem tettek.

A Belügyminiszter a Kormányzói biztos, illetve a főszolgabíró, az orvosi, mérnöki, állatorvosi képzettség és más különleges képzettséghez kötött állások kivételével a kárpátaljai és a visszacsatolt felvidéki terület lakosai közül olyan személyt is kinevezhet, akinek az illető állásra megállapított elméleti és gyakorlati képesítése nincs meg.-Ez a rendelkezés az közigazgatási kirendeltségek, az Árvaszék, és a főszolgabírák tennivalóinak ellátásához szükséges tisztviselő és egyéb alkalmazottakra, továbbá a községi tisztviselőkre is vonatkozik.-

A rendeletnek a tisztviselők alkalmazásáról szóló része rendelkezik a hivatali eskü letételével kapcsolatban is.

Speciális rendelkezés az is, hogy annak az állami vagy vármegyei tisztviselőnek korábbi állását, aki e kormányrendelet alapján történt kinevezését közvetlenül megelőzőleg Magyarország egész területén rendszeresített álláson szolgálatban állott megüresedettnek kell tekinteni.-

Amennyiben az ilyen tisztviselő az új állásban végleges minőségben elhelyezést nem nyer, őt korábbi állásába vissza kell

venni; ha a korábbi állását már betöltötték, mint létszámfelettit kell visszavenni.-

Az a városi vagy községi tisztviselő, aki e rendelet alapján történt kinevezését közvetlenül megelőzőleg Csonkaország egyéb területén rendszeresített álláson szolgálatban állott, ezt az állását továbbra is megtartja és a kinevezés tartama alatt őt fizetés nélkül szabadságot kell. Az ilyen tisztviselő pótlásáról szükség esetén helyettesítés útján vagy tiszteletdíjas alkalmazásával kell gondoskodni.-

A 6.200/1939.M.E.számú rendelet vegyes rendelkezések című utolsó fejezetében közigaz-

gatási jogi szempontból nagyfontosságú rendelkezést tartalmaz.-Kimondja ugyanis,/19 §. 1 bek./ hogy az országos érvényű közigazgatási jogszabályok hatálya a rendelet hatálybalépésének napjától kezdve a kárpátaljai területre is kiterjed.

Ez a most idézett bekezdés azonban nem vonatkozik a pénzügyi közigazgatásra, a bányászati közigazgatásra, továbbá a társadalombiztosítással kapcsolatos kérdésekre, az ipari tulajdon közigazgatásával összefüggő kérdésekre és a munkaviszony szabályozására vonatkozó s az 1937: XXI. t.c.-el kapcsolatos kérdésekre. Ugyanis mindezen kérdések

tárgyában külön rendelet intézkedik.

Az előbb idézett bekezdés értelmében hatálybalépett jogszabályok alkalmazásával kapcsolatban esetleges szükséges rendelkezéseket az illetékes miniszter állapítja meg, az esetleg érdekelt más miniszterrel egyetértőleg.

Ezen rendelet hatálybalépésekor már folyamatban lévő ügyekben az idézett bekezdés értelmében hatályos jogszabályokat megfelelően kell alkalmazni, annak az irányelvnek a szem előtt tartásával, hogy a jogrendszer változásából az egyesekre hátrány nem származhatik.

Az olyan esetekben, amelyekkel kapcsolatban törvény, vagy rendelet nem rendelkezik, vagy a kérdés szabályozása szabályrendeleti jogalkotás körébe tartozik, azt a jogszabályt kell alkalmazni, amely az illető kárpátaljai területen az 1939 évi március hó 15. napján hatályban volt.

A közigazgatás sokféle tevékenységében különösen nagy jelentősége van a különböző közegészségügyi feladatok ellátásának.

A magyar közigazgatás ezen a vidéken is bevezette a szegénybetegek részére az ingyenes orvosi szolgálatot. A népbetegségek

terjedésének megakadályozására a magyar közigazgatás hasonlíthatatlanul jelentősebb szerepet vállalt ezen a területen, mint annak idején a cseh közigazgatás. Ezen a kis területen 28 hatósági orvosi állással van több, mint a cseh éra alatt. A zöldkeresztes egészségvédelmi szolgálatot erre a területre is kiterjesztették. Egészségházak, napközi otthonok létesültek. Ingyentejakió, szálló és gyümölcsakió szerveztetett. A kormányzó biztos, a főtanácsadó, a közigazgatási kirendeltségek, az árvaszékek és a főszolgabírák személyi és dologi kiadásait az államkincstár viseli. A községek személyi és dologi kiadásairól saját maguk gondos-

kodnak jelentős összegű államsegély biztosításával.

Mivel a kárpátaljai területen nincs meg a vármegyei rendszer ennél fogva vármegyei pótdót sem lehet kivetni, illetőleg szedni ezen a területen. Ehelyett 30 %-os külön közigazgatási pótdót hozott be a 6.400/1939.M.E.számú rendelet, melyet Kárpátalja adófizetői a vármegyei pótdó alapjául szolgáló adók után fizetnek. Ez a közigazgatási pótdó természetesen az állakincstárt illeti, mivelhogy Kárpátalja személyi és dologi kiadása.

it tulnyomólag ő viseli./ideértve a köz-
ségek államsegélyezését is./ Törvényható-
sági utadót sem lehet Kárpátalján szedni
a törvényhatóságok hiánya miatt.Az elma-
radt jövedelem pótlására itt is külön a-
dó behozatalával segítettek. A külön uta-
dó kulcsa 15 %.Ez az adó az államkincstárt
illeti,mivel az olyan utak karbantartásá-
ról, amelyek hazai rendszerünk szerint a
törvényhatóságok feladatát képezik, az ál-
lamkincstár gondoskodik.Mint említettem,a
kárpátaljai terület három kirendeltségre
oszlik.Ezek mindenike a régi magyar törté-

nelmi vármegyék nevét viseli, annak a vármegyének, amelyből tulnyomó részben kiszakított. Így az ungi közigazgatási kirendeltség Ung és Zemplén kiszakított részeiből alakult, a beregi Bereg, Máramaros és Ugocsa vármegyék közigazgatásilag megcsonkított területéből, míg a máramarosi Máramaros és Ugocsa vármegyék elcsatolt területrészeiből. Ezt a közigazgatási területi beosztást a Belügyminiszter 14.500/1939.M.E. számú rendeletében állapította meg. Ez a rendelet Kárpátalján 12 járást és 3 szolgabírói kirendeltséget létesített. Ebben a rendeletében állapította meg a Belügyminiszter a Kárpátalja községeinek magyar és rutén nyelvét. Kárpátal-

ján 15 nagy községet és 444 kisközséget találunk. A kisközségek^{ből} 107 körjegyzőség létesült.

A kirendeltségeknél, az árvaszékeknél, a főszolgabírói hivatalokban összesen 91 fogalmazói, 100 kezelőszemélyzeti és 43 altiszti állás szerveztetett.

A községekben 122 községi/kör/jegyzői, 3 adóügyi jegyzői, 180 segédjegyzői és 274 kezelőszemélyzeti állás szerveztetett.-

Az elmondottak alapján így fest a kárpátaljai közigazgatás berendezése, szervezete a felszabadulás után. Ezzel szembe állítsuk a cseh közigazgatás berendezését és

munkáját. A csehek ezt a földet tartományként, mondhatnám gyarmatként kezelték. A járásokra oszló tartomány: székhelye Ungvár volt. Köztudomásu, hogy ezt a területrészt a csehek /Marsaryk és társai/ az utóbbi időig letétnek tekintették Oroszország javára és csak a nemzetközi helyzet rájuk nézve kedvező alakulására vártak, hogy átadhassák Kárpátalját a bolsevistáknak. Mennyivel más ezen a területen a mostani közigazgatás, mint volt annak idején a cseh. A hivatalokban vezető helyen és másutt a ruténség fiait találjuk. A csehek Cseh és Morvaországból hozott hivatalnokokkal közigaz-

gatták ezt a vidéket, addig a magyar kormány
uj, eddig nemlétezett rutén tisztviselő tár-
sadalmi réteget alakít ki. A csehek alatt leg-
feljebb csak papságig és tanítótságig vihet-
ték a ruténok, addig ma a főtanácsadói bár-
sonyszékben, a kirendeltségvezetői állások -
ban, minden fősolgabirói tisztségben rutén
tisztviselőket találunk. Az anyaországból, ért-
ve ez alatt a Csonkaországot, csak olyan
tisztviselők kerültek át a Kárpátaljára, akik-
re szakszemponatokból és állambiztonsági okok-
ból okvetlenül szükség volt.-

Ma már a Kárpátalján utazva hiába ke-

ressük a cseh uralom nyomait, "áldásait"...
Csak néhány otromba épület és a temetőben
a cseh sírfeliratok hirdetik hajdani ural-
mukat.

Kárpátalját a magyar katona karddal a
kezében, fegyverrel hódította vissza. Ez a
területrészt nem döntőbíráóság ítélte ne-
künk, és ez nem is népszavazással tért visz-
sza. Így megtehettük volna azt is, hogy nem
csonkítjuk meg közigazgatásilag a történel-
mi magyar Ung, Bereg, Ugocsa és Maramaros vár-
megyéket és nem adunk önkormányzatot Kárpát-
alja népének. Talán felmerült sok magyar em-

berben a Haza sorsát féltő aggodalom, vajjon nem úgy járunk - e majd Kárpátaljával, mint egykor Horvátországgal ?Horvátországra is mindig ráfizettünk. A kárpátaljai önkormányzati közigazgatás is tulsokba kerül.Amellett az autonómia megadása az örökké kielégithetetlen nemzeti kisebbségek szeparatista törekvéseit mozditja elő, támogatja.Kárpátaljára azonban éppen olyan szükségünk van , mint a történelmi Magyar Haza bármely részére. Ez a területrész is a mi életterünk. Mi csak a Kárpátokra támaszkodva védekezhetünk a külső ellenségeink ellen. Hiába a lakosság több-

sége más anyanyelvű, mint mi vagyunk, ennek a területnek magyar jellegét semmi sem változtatta meg a kétévtizedes idegen uralom alatt.

„nem lenne teljes a kép a kárpátaljai magyar közigazgatással kapcsolatban, ha nem szólnék annak eredményeiről.-

Nézzük a legégetőbb kárpátaljai problémák egyikét: a munkanélküliséget. Ez a föld nem képes annyit teremni, hogy a körülbelül félmillió lakosságát eltarthassa. Más vidékek felőli állandó behozatalra szorul. Ha egy pillantást vetünk a térképre, azonnal láthatjuk, hogy

Kárpátaljának a legközelebbi természetes behozatali háttere a Nagy Magyar Alföld. Ettől vágta el a trianoni határ, majd pedig az első bécsi döntőbifóság által megállapított határvonal. Most szabad az út az Alföld felé és indulhatnak a rutén szezonmunkások ezrei az alföldi buzamezőkre, hogy megszerezzék a téli élelmet. Alig, hogy visszatért a Kárpátalja, ezen a területen hatalmas közmunkák indultak meg. Hogy csak néhány példával éljek: Ut és vasut építkezések kezdődtek el, melyek jó ideig sok ezer ember kenyerét, megélhetését biztosítják. Épülésnek indult az ország legnagyobb vízduz-

zasztó erőműve a Tarac völgyében. Ez a hatalmas arányú építkezés is sok ezer ember megélhetését biztosítja éveken keresztül. Ma a magyar uralom alatt nincs munkanélküliség Kárpátalján.-

A magyarság európai hivatását képezte évszázadokon át a civilizáció védelme és kultúra terjesztése.-Ezt a hivatását tölti be mostan is ezen a területen. Számos népiskola épült a felszabadulás után, bevezetett a nyolcosztályu népiskola rendszere, megindult az iskolán kívüli népművelés munkája is.-Létesültek gyakorlati célú középfoku szakiskolák.

A magyarság nem akarja egyáltalán elnyomni kulturális tekintetben sem a rutén nemzeti kisebbséget, sőt annak népi élete, nyelve fejlődését és addig nemlétező irodalmának a kialakulását teszi lehetővé. Amit a ruténok a cseh uralom alatt álmodni sem mertek, az a magyar Hazába való visszatérésük után valóra vált: Ungváron rutén nemzeti színház létesült!

A népjóléti és szociális célok előmozdítása érdekében is nagyjelentőségű intézkedések történtek, akciók szervezkedtek. Az ide vonatkozó intézkedésekről már előbb

szóltam. Megkezdte működését Kárpátalján is az Országos Nép és Családvédelmi Alap. Az árviz súlytotta területeken a károsultak részére új lakóházak épültek. A lakosság között az állattenyésztés előmozdítása és fejlesztése érdekében igen sok apaállatot, tenyészüszőt, mangalica-sertést, és más házi állatot osztottak ki igen kedvezményes kölcsön -feltételekkel.

Az ipar és kereskedelem terén az időközben bekövetkezett második világháboru kirobbanása folytán az áruhiány miatt, valamint a nyersanyagok elégtelen mennyisége következtében átmeneti nehézségek mutatkoznak.

A most folyó nagy háboru következménye a közellátás terén lépten -nyomon előálló nehézségek. Ezek a háboru befejeztével csakhamar meg fognak szünni.-

Természetes, hogy a magyar közigazgatásnak még igen sok megoldásra váró kérdést, kell elintéznie a kárpátaljai területen, amelyek megtételét a mostani rendkívüli körülmények akadályozzák. Amit ez alatt a rövid három év alatt tett Kárpátalja lakossága érdekében a magyarság, az a kétévtizedes cseh mulasztások pótlása volt.-

Az önkormányzat megadása és a vázolt szociális, népjóléti és más irányu intézkedések megtétele a magyarság nagylelkűségét mutatja a rutén nemzeti kisebbséggel szemben. Ezért a Magyar Haza csak ennyit vár a ruthén nyelvű polgáraitól: Hűséget és engedelmességet!

DEBRECENI EGYETEM KÖNYVTÁR
3661 (42) 2000. évi napló 2. kötet